

Η νέα προοπτική στην οικολογική ηθική

/ Πεμπουσία

Image not found or type unknown

Στις προηγούμενες ενότητες επιχειρήθηκε η ανάλυση της αρχής της αειφορίας και παράλληλα παρουσιάστηκε το Ορθόδοξο ήθος ως συντελεστικό της παρουσίας της. Έχει διαπιστωθεί αλλά όχι πάντοτε σε ευρεία κλίμακα ότι, οι βασικές αρχές της αειφορίας παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες με το ορθόδοξο ήθος, ως προς τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν το περιβάλλον.

Οι αρχές της αειφορίας εμφανίζουν αρκετά κοινά σημεία με τις πατροπαράδοτες

αρετές της λιτότητας και της απλότητας, ενώ στον αντίποδα, σύμφωνα με Ορθόδοξο ήθος, η σχέση ανθρώπου και περιβάλλοντος δεν είναι απλώς ζήτημα επαρκούς επιμέλειας ή συνετής τακτοποίησης. Αυτό που απουσιάζει παντελώς από την αειφορική σκέψη είναι η συνείδηση ότι τα πάντα ανήκουν στον Θεόν και σχετίζονται με την αντίληψη της κτίσης ως θεοφάνειας. Εφ' όσον ολόκληρη η κτίση, κάθε τι κτιστό, τα φυτά, τα ζώα, οι άνθρωποι, αποτελούν δημιουργήματα του Θεού, αξίζει να μεταχειριζόμεθα όλα τα υλικά αγαθά με βαθιά ευγνωμοσύνη και σεβασμό. Η συνειδητοποίηση αυτή είναι η βάση για την ανάπτυξη της νέας προοπτικής στην οικολογική ηθική.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η σωστή και αποτελεσματική θέση του ανθρώπου έναντι του κόσμου και του περιβάλλοντος προάγεται μέσα από την ορθόδοξη άσκηση. Η απουσία της άσκησης ή η προσέγγισή της με τρόπο που δεν συνδέεται με το ευχαριστιακό ήθος της χριστιανικής πίστης, οδηγεί στο να λατρεύονται τα υλικά στοιχεία ως Θεός και κατά συνέπεια να θεοποιείται η φύση. Σύμφωνα όμως με τη χριστιανική πίστη, ο Δημιουργός-Θεός έθεσε τον άνθρωπο εντός ορισμένων πλαισίων φυσικής κινήσεως και αυτοσυγκρατήσεως, έτσι ώστε να μην ασκεί βία και πίεση στα άλογα όντα, ούτε και στον φυσικό κόσμο.^{[1] [2]}

Στον αντίποδα των πλαισίων μέσα στα οποία πλάστηκε ο άνθρωπος, η αειφορία τοποθετεί τα δικά της όρια, τα οποία αφορούν στη χρήση του περιβάλλοντος. Η αειφορική χρήση του περιβάλλοντος μέσα από τη λογική της προστασίας του, προβάλλεται ως μία αμιγώς χρηστική ωφελιμοθηρική λογική: Αν δεν προστατεύσουμε το φυσικό περιβάλλον, η δική μας επιβίωση θα καθίσταται ολοένα δυσχερεστέρα και προβληματική, ενώ ιδιαιτέρως σύντομα θα απειληθεί και η παρουσία του ανθρώπινου είδους επί της γης. Σύμφωνα με τη λογική αυτή, το φυσικό περιβάλλον νοείται ως αναγκαία και ικανή συνθήκη της ανθρώπινης επιβίωσης, αλλά συνθήκη που νοείται με τρόπο χρηστικό. Ο προβληματισμός της οικολογικής- αειφορικής σκέψης περιορίζεται στον τρόπο χρήσης και αυτό αποτελεί μία από τις ουσιαστικές διαφορές ως προς τις πρεσβείες του ορθόδοξου ήθους. Συνέπεια αυτού του περιορισμού είναι ότι η οικολογική-αειφορική σκέψη δείχνει να ενδιαφέρεται για τη δημιουργία της κτίσης και του φυσικού περιβάλλοντος, με έναν τρόπο που περιορίζεται μόνον στην χρησιμότητα και ωφελιμότητα για τον άνθρωπο.

Η ανωτέρω λογική χειραγωγεί τα οικολογικά κινήματα, στην εποχή μας, να αναζητούν τον καθορισμό κανόνων χρήσεως της φύσης από τον άνθρωπο. Η οικολογία φιλοδοξεί να είναι μία πρακτική ηθική της ανθρώπινης συμπεριφοράς έναντι του φυσικού περιβάλλοντος. Το κρίσιμο ερώτημα όμως είναι το εξής: ποιος και με ποιο τρόπο καθορίζει τους κανόνες αυτής της συμπεριφοράς; Ο ίδιος ο

άνθρωπος, είναι η απάντηση των οικολογικών-αιεφορικών κινήματων, καθώς αυτός είναι που νιώθει κυρίαρχος και στηριζόμενος στην πρόοδο της επιστήμης την οποία ο ίδιος ανέπτυξε, θέτει τα δικά του όρια και συντονίζει τις όποιες λελογισμένες καλλιεργητικές πρακτικές. Σημασία όμως έχει, ότι, ανεξάρτητα από την απάντηση που θα δοθεί και τις πρακτικές που θα ακολουθήσουν, η φύση αντιμετωπίζεται ως χρηστικό δεδομένο, χωρίς να αποδίδεται σε αυτή κάποιο διαφορετικό νόημα. Η διαφορά που αντιμετωπίζουν οι δύο χρηστικές λογικές, δηλαδή της καταστροφής και της προστασίας του περιβάλλοντος, είναι μόνον ποσοτική. Απαίτηση των οικολόγων είναι η περιορισμένη και ελεγχόμενη εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος, η οποία θα επιτρέψει την πλέον μακροχρόνια εκμετάλλευση αυτού. Ζητούν, όπως εύστοχα επισημαίνει ο οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, χρησιμοθηρική «εγκράτεια» στην χρησιμοθηρία!

Στο πλαίσιο της οικολογικής διαχείρισης του περιβάλλοντος, θεσπίζονται αρχές, νόμοι, πρακτικές, προκειμένου να προστατευθεί από τον άνθρωπο και να καταστεί μακροβιότερο ώστε να επιφέρει οικονομικό όφελος ακόμη και στους απογόνους της [\[3\]](#) [\[4\]](#) εν δράσει τελούσης γενεάς. Το όφελος και το κέρδος δείχνει να είναι η μάλλον επικρατέστερη επιλογή στη σκέψη των περισσοτέρων οικολόγων, παρά η αρμονική ζωή φυσικού περιβάλλοντος και ανθρώπου εις δόξαν Θεού. Δεν λείπουν βέβαια και οι ακραίες περιπτώσεις παρερμηνείας της σχέσεως φύσης και ανθρώπου, οι οποίες οδηγούν σε λάθος θεωρίες αγιοποίησης ή θεοποίησης της φύσης. Είναι δε τόση η παρερμηνεία, ώστε ορισμένοι οικολόγοι διατυπώνουν λόγο για σωτηρία της «μητέρας φύσης» και αγνοούν πως δεν υπάρχει η «μητέρα φύση» παρά μόνον ο Θεός Πατέρας, ο οποίος κυβερνά τον κόσμο και καλεί τους ανθρώπους σε κοινωνία μαζί Του.

[\[1\]](#) Θεόκριτοφ, 2003, σ. 62.

[\[2\]](#) Μπαλατσούκας, 1996, σ. 85.

[\[3\]](#) Ζορμπάς, 1998, σ. 119.

[\[4\]](#) Ζορμπάς, 1998, σ. 120.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «**Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική**», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.